

BIJLAGE 14 NOTA INSPRAAKREACTIE EN COMMENTAAR NRD

Opgesteld door provincie Groningen

Vast te stellen door Gedeputeerde Staten van de Provincie Groningen
Datum: 13 december 2016

Inleiding

Het opstellen en publiceren van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) is de eerste formele stap in de m.e.r.-procedure. Met het publiceren van de NRD informeert het bevoegd gezag belanghebbenden over het voornemen tot het opstellen van de Structuurvisie Eemsmond-Delfzijl en wordt inzicht gegeven in de scope en aanpak van het milieuonderzoek, waarvan de resultaten in een milieueffectrapport (MER) worden opgenomen. Het MER moet voldoende informatie op tafel brengen om het milieubelang volwaardig te kunnen meewegen in de besluitvorming over de Structuurvisie. Dit vereist een scherpe afbakening van 'reikwijdte en detailniveau': waarop moet het onderzoek zich vooral gaan richten; wat is minder belangrijk en wat kan zelfs helemaal buiten beschouwing blijven? Op deze en andere vragen geeft de NRD inzicht.

De NRD en het Keuzedocument voor de ontwerp-Structuurvisie Eemsmond-Delfzijl hebben voor zienswijzen ter inzage gelegen van 27 april t/m 8 juni 2015. Omdat er als gevolg van de ontwerp-Structuurvisie mogelijk sprake is van grensoverschrijdende milieugevolgen in Duitsland, heeft ook grensoverschrijdende consultatie plaats gevonden.

Initiatiefnemer voor de m.e.r.-procedure is het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen. Bevoegd Gezag zijn Provinciale Staten.

Er zijn 6 inspraakreacties binnen gekomen, vier vanuit Nederland en twee vanuit Duitsland.

Inspraakreacties

Wij hebben verschillende inspraakreacties ontvangen. In onderstaande tabel hebben wij alle inspraakreacties opgenomen en voorzien van ons commentaar.

Nr.	Inspraakreacties	Commentaar
1		
1.1	Wij verwijzen voor de onderdelen uit de Omgevingsvisie, die uitgangspunt vormen voor de PlanMER en worden opgenomen in de structuurvisie, naar onze zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie.	Wij verwijzen naar onze beantwoording in het kader van de Omgevingsvisie.
1.2	Ten aanzien van het keuzedocument hechten wij eraan nogmaals te vermelden dat door in de inleiding te stellen dat het keuzedocument in nauwe samenspraak en overleg tot stand is gekomen met indiener, er geenszins een verplichting is jegens indiener om de keuzes die in het document worden genoemd ook zo door indiener zullen of dienen te worden vertaald. Wij doelen onder meer op de ecologische plus en de wijze waarop deze vertaald zou moeten worden.	Bij de totstandkoming van de ontwerp-Structuurvisie en het MER werken wij intensief samen met indiener, mede gezien het belang van doorwerking van de ontwerp-Structuurvisie naar de projecten.
1.3	In paragraaf 2.2 van de NRD staat dat de structuurvisie een uitwerking is van de ontwikkelingsvisie Eemsdelta die op haar beurt een uitwerking is van het vigerende Provinciaal Omgevingsplan. Dit lijkt niet in overeenstemming met hetgeen u stelt in paragraaf 3.1, u neemt daar de nieuwe omgevingsvisie als vertrekpunt.	Voor de ontwerp-Structuurvisie wordt een Plan-Mer uitgevoerd. Paragraaf 3.1 heeft betrekking op de te onderzoeken milieueffecten in de ontwerp-Structuurvisie. De ontwerp-Structuurvisie is een verdere uitwerking van de Ontwikkelingsvisie en de door Provinciale Staten in juli 2016 vastgestelde provinciale Omgevingsvisie.
1.4	In de NRD is een zoekgebied opgenomen voor de helikopterhaven (fig. 1, fig. 3, fig. 4). Het onderzoek en draagvlakverwerving naar de juiste plaats voor een helihaven is echter nog in volle gang. Wij vinden het in deze fase verstandig om in te kunnen spelen op de actualiteit en ruimte te geven voor een zorgvuldige afstemming met stakeholders en omgeving. Wij vragen u om het zoekgebied voor de Heliport in de NRD in overeenstemming te brengen met de eerder vastgestelde 10 km zone rondom de Eemshaven.	In het proces met betrekking tot de mogelijk te realiseren helikopterhaven heeft een nadere afweging over de locatie plaatsgevonden. Op 6 juli 2016 hebben provinciale staten het luchthavenbesluit voor een helikopterluchthaven genomen. Dit nemen wij mee in het MER.
1.5	De beheersgebieden van indiener, waarvoor onder meer nieuwe bestemmingsplannen worden opgesteld en de structuurvisie een kader zal vormen staan niet juist weergegeven in de figuren 1, 3 en 4. De Grote Polder en de plangrens aan de oostkant van Oosterhorn staan hierop niet aangegeven, terwijl deze onlosmakelijk onderdeel uitmaken van het industriegebied Oosterhorn. Deze staan overigens wel op juiste wijze aangeduid in de geografische afbakening in het keuzedocument. Indien de koelwateruit- en inlaten ook in het bestemmingsplan voor de Eemshaven wordt herbestemd, dient de plangrens ook correct te worden opgenomen in de NRD, alsmede dient de begrenzing worden aangepast voor noodzakelijke ruimtereserveringen voor de aanlandingen van kabels en leidingen door de Waddenzee.	Zowel de Grote Polder als de Oterdummer driehoek maken vanwege het feit dat ze deel uitmaken van het in voorbereiding zijnde bestemmingsplan voor Oosterhorn, ook deel uit van het plangebied van de ontwerp-Structuurvisie. Deze gebieden worden niet ontwikkeld als bedrijventerrein. Het verschil in plangrenzen wordt veroorzaakt doordat in de figuren in de NRD alleen de bedrijventerreinen weergegeven worden. Dit onderscheid zal in het MER duidelijker beschreven worden. Voor zover de koelwater uit- en inlaten deel uitmaken van het bestemmingsplan voor de Eemshaven dient de plangrens van het plangebied van de ontwerp-Structuurvisiegebied hierop te worden afgestemd. Er is voor gekozen alleen de aanlandingspunten van nieuwe leidingen (zoals in de NRD beschreven) deel te laten uitmaken van het plangebied van de ontwerp-Structuurvisie.
1.6	In de NRD wordt gesproken over bedrijventerrein Eemshaven en bedrijventerrein Oosterhorn. Het gaat hier om zeehaven en industriegebieden van (inter)nationaal belang die niet gelijk kunnen worden geschakeld met overige bedrijventerreinen in de regio. Wij vinden dat een onderscheid moet worden gemaakt en dit herkenbaar zou moeten zijn in de terminologie. Wij verzoeken u de term te wijzigen.	In de ontwerp-Structuurvisie zoeken wij aansluiting bij de terminologie uit in de Omgevingsvisie.
1.7	U kiest ervoor om een beperkt aantal varianten te onderzoeken. Voor de bedrijventerreinen zijn dat de Groene Groei en de Grijze Groei, ontleend aan de Havenvisie 2030. Dit steunen wij. Echter de beschrijving die is gemaakt is onjuist. Het onderscheid tussen grijs en groen is nu niet helder. Omdat de varianten van groot belang zijn voor de uitwerking in de plan MER is het van belang om deze beschrijving te verduidelijken.	In het MER wordt een beschrijving gegeven van de Grijze en Groene Varianten.

Nr.	Inspraakreacties	Commentaar
2		
2.1	<p>In de NRD op p. 3, wordt een definitie van milieugebruiksruimte gegeven en op p. 4 vervolgt de NRD 'Het doel is de gewenste economische ontwikkelingen in de Eemsdelta te faciliteren op zodanige wijze dat negatieve effecten voor mens, natuur en milieu zoveel mogelijk beperkt worden. Daartoe moeten de effecten van de beoogde ontwikkelingen (plannen en besluiten) cumulatief en op eenzelfde manier worden getoetst en beoordeeld.'</p> <p>Dit uitgangspunt getuigt niet van ambitie en is naar ons oordeel ook in strijd met de op 31 oktober 2012 mede door u ondertekende Intentieverklaring Ecologie & Economie in balans. Hierin wordt gestreefd naar verbeteren van de kwaliteit van natuur (ecologische plus), milieu (emissies verder terugdringen) en leefomgeving (met name terugdringen van geluid- en geurhinder). Dit gaat veel verder dan de beschikbare milieugebruiksruimte volgens de bovenstaande definitie. Wij pleiten er voor de milieugebruiksruimte verder in te perken teneinde aan deze ambitie te voldoen. Ook als dat betekent dat de milieugebruiksruimte jaarlijks niet alleen krimpt door uitgifte van gebruiksruimte (via vergunningverlening), maar ook door het naar beneden bijstellen van de totaal toelaatbare emissies. De MER dient ten minste een scenario te bevatten dat inzicht geeft in de winst die langs deze weg gehaald kan worden.</p>	<p>In de ontwerp-Structuurvisie en het MER gaan wij nadrukkelijk in op de definiëring van de beschikbare milieugebruiksruimte. Daarnaast krijgt de Ecologische Plus, die verder gaat dan wettelijke verplichtingen, een plaats binnen de ontwerp-Structuurvisie.</p>
2.2	<p>Plangebied</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bij het opstellen van de structuurvisie is ervoor gekozen om het plangebied te begrenzen tot de ontwikkelgebieden voor bedrijventerreinen, windparken en infrastructuur. Wij verbazen ons erover dat een Structuurvisie voor zeehavengebieden de zee niet betreft, temeer omdat de industrie met haar cumulatieve effecten voor een (groot) deel afhankelijk is van de scheepvaart, en dus effecten heeft op de N2000 gebieden Waddenzee en Dollard. 2. Ook het plattelandsgedebied en de woonkernen rond de bedrijventerreinen horen niet tot het plangebied. Wij betreuren deze keuze. 3. In de MER en de Passende Beoordeling dienen ook de gevolgen voor beschermde natuurgebieden in bij voorbeeld Fryslân, Drenthe en Duitsland in beeld gebracht te worden. 4. Daarnaast hebben de ontwikkelingen in het plangebied (nu al) grote gevolgen voor de leefbaarheid en de landschappelijke kwaliteiten in het omliggende, overwegend agrarisch gebied. Omgekeerd kunnen ook ontwikkelingen in de omgeving van het plangebied de schadelijke gevolgen voor natuur, milieu en landschap van de ontwikkelingen in het plangebied versterken. Ook als het omliggende gebied niet bij het plangebied wordt betrokken, dienen de cumulatieve effecten van deze ontwikkelingen in de MER in beeld gebracht te worden. 5. Ook een aantal genoemde 'autonome ontwikkelingen' in het buitendijkse gebied, zoals de aanleg van verschillende kabels (Aldel, Gemini, Cobra), zullen niet in de Plan-MER onderzocht worden. Wij achten het van belang dat ook deze ontwikkelingen en de cumulatieve effecten daarvan op de Natura2000 gebieden Waddenzee en de Dollard onderzocht worden. 6. Volgens de NRD wordt het plangebied beperkt tot de m.e.r.(beoordelings)plichtige activiteiten (Bedrijventerrein /industriegebieden; Windenergie; Glastuinbouw; Dijkversterking; Helikopterhaven). Maar volgens het Keuzedocument zijn er meer ontwikkelingen relevant (zoals Marconiproject, de 380 kV verbinding, het buizenzonetracé N33 tussen Eemshaven en Oosterhornhaven, de aanlanding van kabels en leidingen in de Waddenzee, de spoorlijn Roodeschool – Eemshaven, Spijksterpompen en zoet-zout overgang Termunterzijl. Deze plannen / projecten dienen naar ons oordeel ten volle meegenomen te worden in de Plan-MER. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Voor de ontwerp-Structuurvisie gaan wij bij de bepaling van het plangebied uit van de projecten die zich afspelen binnen de havengebieden Eemshaven en Oosterhorn en de daaraan direct grenzende gebieden voor onder meer windparken, infrastructuur en kabels en leidingen. Voor de ontwikkelingen die zich afspelen in de zee zijn het Beheerplan Waddenzee en het Integraal Managementplan Eems Dollard het kader. Overigens zullen wel de (cumulatieve) effecten op de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Eems Dollard (studiegebied) in het MER en de Passende beoordeling worden meegenomen. 2. Zie voorgaande punt, waarbij onderscheid is gemaakt tussen plangebied en studiegebied. Dit is in het MER nader uitgewerkt. De omvang van het studiegebied is afgestemd op de reikwijdte van de effecten. Die is per milieuthema verschillend en de omvang van het studiegebied is daarom per milieuthema anders. 3. Voor zover beschermde natuurgebieden buiten de provinciegrens en binnen het effectgebied van de ontwerp-Structuurvisie vallen, zijn de relevante effecten in beeld gebracht in het MER en de Passende Beoordeling. 4. Ontwikkelingen in de omgeving van het plangebied, waarvoor de ontwerp-Structuurvisie niet kaderstellend is, zijn niet in het MER in de cumulatietoets betrokken. De focus ligt op de grootschalige activiteiten op de twee zeehavengebieden en regionale bedrijventerreinen. De windparken liggen daar deels buiten, maar horen in het kader van de ontwerp-Structuurvisie hier qua type activiteit, uitstraling en mate van concreetheid bij. Er zijn ook andere ontwikkelingen in de regio te verwachten, maar die voldoen niet aan de scope die geldt voor de ontwerp-Structuurvisie. Overigens is in de Passende Beoordeling wel gekeken naar "overige projecten". 5. Autonome ontwikkelingen worden in de Passende Beoordeling in de cumulatieve toets meegenomen. 7. Het project Marconi is in het MER aangemerkt als autonome ontwikkeling. De spoorlijn Eemshaven en de Buizenzone worden als Planonderdelen meegenomen in het MER. De overig genoemde projecten - met uitzondering van Spijksterpompen - worden aangemerkt als verwacht autonoom. Besluitvorming van die projecten ligt in handen van het Rijk. Deze projecten worden in de referentiesituatie voor het MER meegenomen.

Nr.	Inspraakreacties	Commentaar
2.3	<p>Autonome ontwikkeling</p> <p>Volgens p.16 NRD wordt onder autonome ontwikkelingen begrepen: <i>'Nog niet gerealiseerde terreinen/ activiteiten waarvoor al wel een passend planologisch kader met een eindbestemming en of eindgebruik (bv. toegestane bedrijfscategorieën) geldt.'</i></p> <p>Deze benadering is te beperkend. Deze structuurvisie is kaderstellend voor nieuwe bestemmingsplannen voor het gebied. Ontwikkelingen die nog niet feitelijk vergund en/of gerealiseerd zijn, waar de overheden, bij voorbeeld in het kader van nieuwe bestemmingsplannen, nog een keuzevrijheid hebben, behoren niet tot de autonome ontwikkeling. De Commissie voor de MER (Bedrijventerrein Oosterhorn te Delfzijl, Voorlopig Toetsingsadvies over het milieueffectrapport, 18 augustus 2011 / rapportnummer 1685–116) oordeelde als volgt: <i>'De Commissie adviseert, voordat een besluit wordt genomen over het nieuwe bestemmingsplan, een aanvulling op het MER op te stellen en daarin het volgende uit te werken: punt 4; de referentiesituatie waarbij de maximale ontwikkelruimte in het vigerende bestemmingsplan niet als autonome ontwikkeling wordt beschouwd. Alles waarover het bevoegd gezag met het voorliggende bestemmingsplan (opnieuw) een besluit kan nemen is onderdeel van het voornemen en niet van de autonome ontwikkeling.'</i></p>	<p>Bij het bepalen van de autonome ontwikkeling, en de op basis daarvan vast te stellen referentiesituatie, is in het MER aangesloten bij de definities die de m.e.r.-cie hanteert bij verschillende toepassingsniveaus van een m.e.r..</p>
2.4	<p>Alternatieven</p> <p>Voor zover wij kunnen opmaken uit de NRD wordt slechts een beperkt aantal alternatieve onderzocht voor de bedrijventerreinen (Groene en Grijs-groei uit de Havenvisie 2030) en voor de windparken (minimale variant met 3 tot 6 MW turbines, de maximale variant met hetzelfde aantal turbines maar met 6 tot 15 MW turbines.'). Naast deze alternatieven dient er naar ons oordeel tevens een nul-alternatief onderzocht te worden (de ontwikkeling gaat niet door) en dringen wij er op aan dat een alternatief wordt onderzocht dat recht doet aan de Intentieverklaring Economie en Ecologie in Balans (zie hierboven onder Milieugebruiksruimte).</p>	<p>In het MER worden de te onderzoeken alternatieven/varianten afgezet tegen de situatie waarin de diverse ontwikkelingen geen doorgang zullen vinden. Dit vormt dan het zogenaamd nul-alternatief ofwel de referentiesituatie voor de te beschrijven effecten.</p> <p>Verder streven wij er naar de economische plannen te laten vergezellen door natuur- en milieuprojecten die verder gaan dan het louter realiseren van de wettelijk verplichte compensatie en/of mitigatie. Op die manier realiseren wij feitelijk een zogenaamde Ecologische Plus, die recht doet aan het programma Economie en Ecologie in balans.</p>
2.5	<p>Geluid (beoordelingskader)</p> <p>Gezien het hier gaat om een gebied met hoge dynamiek en hoge bouwbedrijvigheid vragen wij ook aandacht voor bouwgeluid in cumulatie met de bestaande en verwachte bedrijvigheid.</p>	<p>Omdat effecten van bouwwerkzaamheden naar aard tijdelijk zijn en de effecten hiervan voor de diverse ontwikkelingen op het abstractieniveau van de ontwerp-Structuurvisie moeilijk te ramen zijn, zijn deze voor wat betreft de aard, omvang en fasering kwalitatief in beeld gebracht.</p>
2.6	<p>Lucht (beoordelingskader)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naast een kwantitatief onderzoek naar de cumulatieve effecten van PM10; PM2,5 en NO2 vragen we u ook de cumulatieve emissies van andere stoffen en de effecten daarvan op natuur en milieu te laten onderzoeken (zwaveldioxide, fluor, koolmonoxide, benzeen en andere vluchtige koolwaterstoffen, zware metalen etc). - We verzoeken u de verhoogde uitstoot van emissies door de verkeersaantrekkende werking van nieuwe bedrijvigheid goed in beeld te brengen en de effecten daarvan te onderzoeken. - Daarbij dient zeker ook de scheepvaart betrokken te worden. 	<p>Een structuurvisie is niet het passende schaalniveau om dergelijke milieueffecten te onderzoeken omdat onvoldoende duidelijk is welke bedrijvigheid zich daadwerkelijk zal vestigen. Bovendien geldt dat voor fluor geen norm is gesteld en voor PM10, PM2,5, NO2, zwaveldioxide, koolmonoxide en benzeen dat achtergrondniveaus veel lager liggen dan de EU-normen en de bijdrage hierdoor niet substantieel is. Voor zware metalen en dioxines is desondanks binnen de passende beoordeling nader onderzocht wat de emissies via lucht en water op de Eems Dollard voor ecologische gevolgen kunnen hebben. De emissies door de verkeersaantrekkende werking van nieuwe bedrijvigheid over wegen, spoorlijnen en het water is beperkt en niet van grote invloed op de concentraties luchtverontreinigende stoffen in vergelijking met de grenswaarde. In dit kader volstaat een kwalitatieve beoordeling.</p>
2.7	<p>Geur (beoordelingskader)</p> <p>Binnen het programma Ecologie en Economie in Balans zijn afspraken gemaakt ten aanzien van geurhinder. Hierover is afgesproken dat nieuwe bedrijvigheid geen geurhinder mag veroorzaken buiten de begrenzing van het bedrijventerrein. We gaan dan ook ervan uit dat binnen het vestigingsbeleid hiermee rekening gehouden wordt.</p>	<p>In de ontwerp-Structuurvisie en MER gaan wij uitvoerig in op de uitgangspunten ten aanzien van geur.</p>
2.8	<p>Licht (beoordelingskader)</p> <p>Nachtelijke lichtemissies hebben een negatief effect op flora, fauna en mensen. We vragen u de effecten van de nachtelijke</p>	<p>In het MER is lichtemissie getoetst.</p>

Nr.	Inspraakreacties	Commentaar
	<p>verlichting goed te onderzoeken en bij nieuwe ontwikkelingen deze zo ver mogelijk te voorkomen door betere verlichtingsplannen of door toepassing van innovatieve verlichtingssystemen.</p>	
2.9	<p>Veiligheid (beoordelingskader)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Veiligheid moet prioriteit nummer een hebben. In de huidige situatie bevinden zich al veel risicovolle bedrijven op de industrieterreinen van Oosterhorn en Eemshaven. Gevaarlijke stoffen worden hier op- of overgeslagen en zijn aanwezig. Een gedegen onderzoek naar de risico's voor de veiligheid is des te meer van belang omdat calamiteitenplannen voor het gebied niet voldoen. - In het onderzoek naar de milieueffecten zouden wij het graag zien als ook aandacht is voor de interactie tussen verschillende gevaarlijke stoffen. - Naast onderzoek van de risico's door bedrijven, de helihaven, vervoer van gevaarlijke stoffen over water, weg en spoor a.g.v. ruimtelijke ontwikkelingen vragen we u ook speciaal naar de risico's van het transport van, al dan niet gevaarlijke stoffen, via de buizenzone te kijken. - Bij de plaatsing van de windturbines moet bijzonder zorgvuldig te werk worden gegaan om risico's door ijsvorming op de wieken en afbrekende wieken in combinatie met risicovolle bedrijvigheid voor te zijn. - Een bijzonder aandachtspunt zijn de Groningse aardbevingen i.r.t. bestaande en toekomstige risicovolle installaties. We vragen u in deze Plan-MER ook de risico's van de bestaande risicovolle bedrijven i.r.t. aardbevingen te onderzoeken. 	<p>In de ontwerp-Structuurvisie en het MER is veiligheid nader uitgewerkt. Op het abstractieniveau van de ontwerp-Structuurvisie niveau ligt de nadruk op veiligheidsissues tussen verschillende projecten. Veiligheid binnen het bedrijfsterrein zelf is een thema dat aan de orde is bij het tot stand komen van het bestemmingsplan en het daarvoor op te stellen MER. Ook de interactie tussen verschillende gevaarlijke stoffen is qua detailniveau een onderwerp dat aan de orde kan komen in het MER voor het bestemmingsplan.</p> <p>De buizenzone is destijds integraal onderzocht in het MER dat is opgesteld voor de tracékeuze voor de Buizenzone Eemsdelta.</p> <p>De combinatie van windmolens met risicovolle bedrijven is meegenomen in het MER.</p> <p>De aardbevingsproblematiek is een ontwikkeling waar rekening mee dient te worden gehouden, met name in de wijze van bouwen. De aardbevingsproblematiek is in de provinciale Omgevingsvisie benoemd als aparte opgave. Op dit moment wordt uitvoering gegeven aan het Meerjarenprogramma aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen. Hierin wordt aandacht besteed aan de versterking van gebouwen, met name woningen, en risico's voor vitale infrastructuur en bedrijven worden in kaart gebracht. Verder worden dijken zodanig versterkt dat zij een aardbeving kunnen doorstaan; wordt vitale andere infrastructuur en chemische industrie hierop voorbereid. In het Meerjarenprogramma "aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen" wordt aandacht besteed aan de effecten als gevolg van aardbevingen op ontwikkelingen.</p>
2.10	<p>Verkeer en vervoer (beoordelingskader)</p> <p>De verkeer aantrekkende werking van nieuwe bedrijvigheid kan leiden tot verhoogd risico op ongelukken zowel op de wegen als ook op de vaarwegen. Daarnaast leidt meer verkeer tot een hogere uitstoot van luchtverontreinigende stoffen (zie ook thema lucht).</p>	<p>In het MER is in beeld gebracht in hoeverre de bestaande wegen de verkeersaantrekkende werking als gevolg van de ontwikkelingen in de ontwerp-Structuurvisie aankunnen. Ook de effecten op luchtkwaliteit zijn in het MER integraal meegenomen. In tegenstelling tot hetgeen in de NRD is opgenomen is er uiteindelijk voor gekozen luchtkwaliteit kwalitatief te beoordelen.</p>
2.11	<p>Natuur (beoordelingskader)</p> <ul style="list-style-type: none"> - In het kader van het programma Ecologie en Economie in Balans streven we ernaar om de economische groei in evenwicht te brengen met ecologisch herstel van het gebied, met name in de Eems-Dollard. We vragen u bij alle toekomstige ontwikkelingen dit uitgangspunt te handhaven en zorgvuldig te toetsen of de ontwikkeling past binnen de regio. In de NRD wordt gesproken over de compensatieplicht voor natuur. In het kader van Ecologie en Economie in balans gaan we verder. Economische ontwikkeling moet een meerwaarde voor de ecologie hebben, de zo genaamde ecologische plus. Wij verzoeken u in de MER een alternatief in beeld te brengen waarbij een ecologische plus (binnen of buiten het plangebied) wordt gerealiseerd. - Voor de structuurvisie zal een passende beoordeling uitgevoerd worden om de negatieve effecten op Natura 2000 gebieden in beeld te krijgen. Volgens p. 7 van de NRD is een passende beoordeling verplicht <i>'Als niet kan worden uitgesloten dat een plan of project significante gevolgen heeft'</i>. Echter, volgens artikel 6, derde lid van de Habitatrichtlijn: <i>'Voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied, wordt een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied.'</i> Er is dus een passende beoordeling verplicht als niet kan worden uitgesloten dat het plan of project afzonderlijk of in 	<p>Zoals wij onder punt 2.4 van deze Reactienota hebben vermeld, hebben wij onze ambities ten aanzien van Economie en Ecologie in balans zoveel als mogelijk in de ontwerp-Structuurvisie opgenomen.</p> <p>De Passende Beoordeling wordt conform het betreffende citaat op blz. 7 uitgevoerd.</p> <p>Bij het opstellen van de Passende Beoordeling gaan wij uit van de meest recente gegevens, waaronder vakbijdrage 1 IMP, het ontwerp beheerplan Waddenzee en van de gegevens die beschikbaar zijn gekomen uit de recente monitoring in de Eemshaven.</p>

Nr.	Inspraakreacties	Commentaar
	<p>combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben. Wij verzoeken u dit uitgangspunt te hanteren bij uw onderzoek.</p> <p>We vragen u voor de passende beoordeling gebruik te maken van juiste, volledige en de meest actuele gegevens. Goede bronnen zijn o.a. de beoordeling Natura 2000 die in het kader van het Integraal Managementplan is uitgevoerd (vakbijdrage 1), de website www.waddenseutels.nl en www.walterwaddenmonitor.org.</p>	
2.12	<p>Biodiversiteit (beoordelingskader)</p> <p>De provincie vindt het van belang de biodiversiteit, zowel binnen als buiten het Nationaal Natuurnetwerk te beschermen en te behouden. Wij gaan er dan ook vanuit dat in de MER de gevolgen van iedere keuze voor de biodiversiteit goed wordt onderzocht.</p>	<p>In het MER onderzoeken wij niet alleen de effecten op natuur binnen de gebieden die vallen onder het Nationaal Natuurnetwerk. Als het gaat om de ontwikkeling van nieuwe natuur onder de Ecologische Plus en tijdelijke natuur wordt ook gekeken naar gebieden buiten het Nationaal Natuurnetwerk.</p>
2.13	<p>Ruimtelijke kwaliteit (beoordelingskader)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rust, ruimte, stilte, duisternis zijn belangrijke landschappelijke kwaliteiten. Kwaliteiten die gelukkig in grote delen van Groningen nog te vinden zijn. Wij vragen in het kader van de MER nadrukkelijk aandacht voor deze kwaliteiten. - Eén van de provinciale doelen is: <i>'Beschermen en versterken van kenmerkende landschapsstructuren die bijdragen aan de identiteit en variëteit van de diverse landschappen in onze provincie'</i>. Door allerlei ontwikkelingen (schaalvergroting, bedrijvigheid, infrastructuur en een gebrek aan budget voor landschapsbeheer) en door de keuzes die de provincie al dan niet maakt staat het behoud van deze landschapsstructuren echter onder druk. De MER biedt een goede mogelijkheid alle ontwikkelingen in beeld te brengen en de gevolgen te onderzoeken. Wij roepen u op deze mogelijkheid te benutten. 	<p>In het MER is in hoofdstuk 16 van het hoofdrapport aandacht besteed aan de ruimtelijke kwaliteit. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de effecten op het landschap, de kernkarakteristieken en de aardkundige waarden.</p>
2.14	<p>Bodem (beoordelingskader)</p> <p>In geval dat er sprake is van bedrijvigheid die eventueel zware metalen emitteren vragen we u om de risico's op bodemverontreiniging bijzonder goed te onderzoeken.</p>	<p>In het MER is onderzocht in hoeverre de bodem al verontreinigd is of daar kans op is. In het geval reeds verontreinigde locaties als ontwikkellocatie zijn aangeduid, zullen deze voor in gebruik name eerst gesaneerd moeten worden. Nieuwe activiteiten moeten voldoen aan geldende wet- en regelgeving waarmee nieuwe bodemverontreiniging wordt voorkomen.</p>
2.15	<p>Water (beoordelingskader)</p> <ul style="list-style-type: none"> - De verwachte effecten op het gebied van water vragen wij beter te laten onderzoeken. Hierbij moet volgens ons verder gekeken worden dan alleen de lozing van warm water. Waterlozingen kunnen verschillende schadelijke stoffen bevatten zoals nitraten, fosfaten, zware metalen etc. - Ook de cumulatieve effecten zien we graag onderzocht. - Wij vragen hierbij ook aandacht voor de afvoer van hemelwater: met name door afstromen over terreinverharding kan dit water verontreinigd zijn. - Daarnaast vragen wij aandacht voor de vertroebeling van water in het gebied. Het water van de Dollard is al onder de huidige omstandigheden erg troebel, wat een negatief effect heeft op de primaire productie en daarmee op de gehele voedselketen in het gebied. Elke verdere bijdrage aan de vertroebeling van het water dient te worden voorkomen. 	<p>Er is gekeken naar alle lozingen. vertroebeling is een aspect dat wordt meegenomen. Wij gaan er van uit dat er vanwege de ontwerp-Structuurvisie geen ontwikkelingen mogelijk worden gemaakt die leiden tot extra te baggeren sediment of diepere/bredere vaargeulen. Verder wordt opgemerkt dat gewerkt wordt aan een nieuwe baggerstrategie. Ons streven is daarbij dat vertroebeling vanwege de bestaande baggeractiviteiten afneemt.</p>
2.16	<p>Klimaat (beoordelingskader)</p> <p>In de Groene Havenvisie 2030 van Groningen Seaports is de ambitie uitgesproken om de emissie van CO2 tot 2030 met 40% te reduceren. Een zelfde ambitie zien we ook graag terug in de beoordeling van milieueffecten van de structuurvisie.</p>	<p>In het MER is CO2-reductie als gevolg van energiebesparing, duurzame energieopwekking en afstemming van vraag en aanbod van energie zoveel als mogelijk kwantitatief in beeld gebracht.</p>
2.17	<p>Helihaven</p> <ul style="list-style-type: none"> - Locatie: Zie ook onze reactie op de Provinciale 	<p>Op 6 juli 2016 hebben provinciale staten het luchthavenbesluit voor een helikopterluchthaven genomen. Voor de</p>

Nr.	Inspraakreacties	Commentaar
	<p>Omgevingsvisie. In de Omgevingsverordening is op kaart 5 het zoekgebied voor de helihaven aangegeven. Wij hebben ernstige bedenkingen tegen de keuze van dit zoekgebied. Een locatie grenzend aan de zuidkant van de Eemshaven is voor Groningen Seaports, maar ook voor ons, bespreekbaar. Deze locatie ligt niet ver in het landelijk gebied (grenst immers aan industrieterrein). Ten opzichte van de nu nog beoogde locatie zal de verstoring van vogels veel minder zijn en ook veel minder mensen zullen overlast ervaren. Wij realiseren ons dat dit gebied ook een zoekgebied voor windturbines is. Wij raden u daarom aan op korte termijn de huidige zoekgebieden voor windturbines nader tegen het licht te houden.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wij vragen u om de effecten van de helihaven in de gebruiksfase te onderzoeken. Voorwaarde voor ons is dat de vaargeul gevolgd wordt als vliegroute. Onderzocht moet worden welke vlieg tracés vergund gaan worden, deze effecten zouden gecombineerd met de locatiekeus beoordeeld moeten worden. Belangrijk is dat de vliegroutes niet over de Rottums gaan en dat er goede afspraken gemaakt worden over handhaving. Daarnaast vragen we specifiek aandacht voor de Zwarte zee-eend in de Noordzeekustzone. 	<p>helikopterhaven is in het kader van deze besluitvorming een aparte m.e.r.-procedure doorlopen waarin de locaties in de Uithuizerpolder en op de Eemshaven zijn meegenomen. In dat MER wordt onder andere aandacht besteed aan de route van uitvliegende helikopters, rekening houdend met aanwezige natuurwaarden. Het MER voor de helikopterhaven levert de input voor het MER voor de ontwerp-Structuurvisie.</p>
2.18	<p>Windparken</p> <p>We begrijpen dat de opgave om wind op land te realiseren noodzakelijk is om de transitie naar duurzame energie te maken. Toch hebben windparken naast een grote landschappelijke impact ook invloed op de biodiversiteit. Om de effecten van een toename van windparken beter te kunnen beoordelen is een Ecologische beoordeling uitbreiding opgave windenergie uitgevoerd. De belangrijkste conclusies willen we graag onder uw aandacht brengen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In eerdere passende beoordelingen van windparken zijn rekenfouten gemaakt en ten onrechte vergunningen verleend. De rekenfout betreft de mortaliteit van visdieven, de mortaliteit is in werkelijkheid hoger dan de 1% norm. - Molens langs de dijk/ op de dijk hebben een bovenproportioneel negatief effect op vogels, m.n. in het voorjaar is er sprake van gestuwde trek langs de dijk van de noordkust. Het is in dat verband te beperkt om alleen naar kwalificerende soorten te kijken. Over de effecten van molens op de dijk is onvoldoende bekend, gezien de bovenproportioneel negatieve effecten van molens direct langs de dijk kan verwacht worden dat ook hier grote negatieve effecten te verwachten zijn. Dit dient beter onderzocht te worden om de effecten voldoende te kunnen inschatten. - De dijk vlak bij de Ruidhorn is een van de hoofdverblijfplaatsen van Scholeksters. We vragen extra aandacht voor plannen die mogelijk invloed hebben op dit gebied. - Vogels bepalen de waarde van een gebied aan de hand van veel verschillende factoren. Dat zijn voor de hand liggende dingen als beschikbaarheid en kwaliteit van voedsel, rust, hoe goed je een predator kunt zien aankomen, etc. Maar over hoe ze dat wegen is maar weinig bekend. Het effect op leef- en foerageergebied zou meegenomen moeten worden in het onderzoek. - Er is gebrek aan broedmogelijkheden voor Visdieven en Noordse sterns. Beide soorten ondervinden last van uitbreiding van/ komst van nieuwe windparken. Wij vragen u om hier specifiek rekening mee te houden bij de uitwerking van de verdere plannen. 	<p>In de Passende Beoordeling hebben wij aandacht voor de conclusies uit de Ecologische Analyse voor de windparken. We merken daarbij op dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bij Delfzijl Noord (schermdijk) is gerekend met grote aantallen broedende sterns op de Schermdijk. Dit ligt inmiddels anders, aangezien er een alternatieve broedlocatie is aangelegd waar steeds meer gebruik van wordt gemaakt. Er wordt nu een definitieve oplossing gecreëerd in Marconi. Daarin is plaats voor een broedeiland van 2 hectare op afstand van de turbines. Daarnaast wordt ter hoogte van Nieuwstad een vogelbroedeiland aangelegd. - De Passende Beoordeling benadert de te verwachten slachtofferaantallen nauwkeuriger dan een normale Passende Beoordeling, vooral omdat uitgegaan is van de monitoringsgegevens in bestaande parken Eemshaven en Delfzijl. Het is correct dat relatief grote aantallen zangvogels volgens de Passende Beoordeling kunnen worden gedood. Dit zijn niet-kwalificerende soorten waar vanuit de Flora en Fauna wet naar wordt gekeken. Op basis van de Natuurbeschermingswet kijken wij naar kwalificerende soorten. - Ruidhorn: op basis van de Passende Beoordeling van A&W wordt een afstand van 500 meter tot Ruidhorn aangehouden. In de Passende Beoordelingen voor concrete plannen rond Ruidhorn zal nader aandacht besteed worden aan het belang voor scholeksters. - In de Passende Beoordeling is mede rekening gehouden met de waarde van de omgeving van de windparken als foerageergebied en leefgebied. - Zie de bovenstaande reactie bij de eerste beantwoording van 2.18.
2.19	<p>Cumulatie van effecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het effect van de bestaande turbineparken en de nieuw te bouwen molens zou in zijn gezamenlijkheid moeten worden bepaald, het is onjuist om dat niet te doen. Er is ook onvoldoende gekeken naar het totaal van invloeden, niet alleen van windparken maar ook van, om iets te noemen, toenemende recreatie. We vragen u in de MER in het bijzonder te kijken naar de cumulatieve effecten op 	<p>Cumulatieve effecten zijn in het MER en de Passende Beoordeling beschouwd. In de cumulatieve beschouwing wordt tevens de recreatieve druk meegenomen. Voor cumulatie geldt overigens conform jurisprudentie dat alleen concrete projecten (vergunde projecten) worden meegewogen.</p>

Nr.	Inspraakreacties	Commentaar
	<p>vogels in het gebied.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uit onderzoek blijkt dat de huidige windturbines op en nabij de Eemshaven veel meer vogelslachtoffers veroorzaken dan andere windparken, zoals bij voorbeeld Delfzijl. De cumulatieve effecten van windparken nabij de Eemshaven dienen in combinatie met andere plannen of projecten goed in beeld gebracht te worden. Nu het om trekvogels gaat, kan hierbij niet worden volstaan met het beoordelen in combinatie met plannen en projecten in de naaste omgeving: alle plannen en projecten langs de trekroute van de betreffende vogels dienen in de passende beoordeling betrokken te worden. 	
2.20	<p>Glastuinbouw</p> <p>In het collegeakkoord 2015- 2019, Vol vertrouwen, staat over de ontwikkeling van glastuinbouw in de provincie het volgende: <i>'Voor verdere uitbreiding van de glastuinbouw zien wij geen mogelijkheden in onze provincie. Het ruimtelijk beslag voor glastuinbouw zullen wij daarom laten vervallen'</i>. We vragen u dan ook de plannen voor de glastuinbouw in de Eemshaven uit de Structuurvisie te schrappen.</p>	<p>In lijn met de door Provinciale Staten vastgestelde Omgevingsvisie is het glastuinbouwgebied in de ontwerp-Structuurvisie komen te vervallen.</p>
2.21	<p>Ecologische plus</p> <p>In het keuzedocument van de structuurvisie staat: <i>'Overheden, bedrijfsleven en natuur & milieuorganisaties in de regio willen ecologie en economie met elkaar in balans brengen. Deze gezamenlijke wil is vastgelegd in het convenant Ecologie & Economie in balans. Wij gaan daarbij verder dan de louter wettelijk verplichte compensatie en realiseren daarmee per saldo een ecologische plus. Natuurprojecten in de regio waarvan de contouren duidelijk zijn, worden opgenomen in de structuurvisie'</i>.</p> <p>We vragen u om in de MER ook een alternatief met meerwaarde voor de natuur te laten onderzoeken om meer duidelijkheid te krijgen over de winst die voor de natuur met een ecologische plus te behalen is.</p>	<p>Zoals reeds eerder in deze Reactienota is aangegeven schenken wij in het MER en de ontwerp-Structuurvisie aandacht aan de Ecologische Plus.</p>
3		
3.1	<p>Wij verwijzen naar onze zienswijze op de Provinciale Omgevingsvisie en Omgevingsverordening van 28 april 2015. Wij herhalen hier onze zienswijze voor zover ze raakvlakken hebben met de NRD en het Keuzedocument: m.n. onze plannen voor het windpark in het Eemshaven West gebied. De weergegeven begrenzingen van de gebieden 11a en 11b (zie fig. 3 NRD) dienen verruimd te worden conform bijgevoegde kaart.</p>	<p>Wij verwijzen naar onze beantwoording in het kader van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening. Wij zetten in op de concentratie van grootschalige windparken. Wij hebben drie concentratiegebieden aangewezen. Uit onze verkenningen is gebleken dat deze gebieden voldoende zijn om de taakstelling van 855, 5 MW te realiseren. Wij zien geen aanleiding de reikwijdte van de ontwerp-Structuurvisie uit te breiden.</p>
3.2	<p>Daarnaast vragen wij u onjuiste gebiedsdefinities en strijdigheden aan te passen en de kader stellende hoeveelheid MW voor gebieden 11a en 11b te verruimen. Indien voorziet de noodzaak tot intensivering in deze gebieden. Zowel in tabel 2, als op bladzijde 22, alsmede in de tabellen 11a en 11b in Bijlage 1 bevatten o.i. een aantal onjuistheden en strijdigheden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tabel 2: De bij 11 a en 11 b genoemde 60 MW is niet kaderstellend. De huidige voorziene plannen zijn inmiddels groter dan de genoemde 60 MW in beide gebieden. - Bladzijde 22: Het genoemde "Testpark" betreft een deel "Testgebied" en een deel "Onderzoeksgebied". Deze twee gebieden tezamen overstijgen 60 MW in de huidige planvorming, het "Testgebied" kan de genoemde 30 MW overschrijden. - Bijlage 1, tabel 11a: Hier staat vermeld dat in het kader van het in voorbereiding zijnde inpassingsplan wordt gewerkt aan een verfijning van de verrichte verkennende onderzoeken (type turbine, opstellingen etc.). Dit onderzoek heeft inmiddels geleid tot een aantal opstellingen die enerzijds in aantallen en configuratie afwijken van de genoemde varianten op basis van het ecologische onderzoek Altenburg & Wybenga (2014) en anderzijds de kaderstellende genoemde 60 MW 	<p>Over het algemeen kan opgemerkt worden dat de getallen die in de NRD zijn genoemd voor de wind gerelateerde onderwerpen een benadering zijn.</p> <p>In de NRD wordt hier het volgende over gezegd (blz 22);</p> <p><i>"De exacte invulling van de windparken staat nog open. Hieronder valt onder andere de keuze van het type turbine, het vermogen en de ruimtelijke opstelling van de turbines. In deze beoordeling worden voor de relevante windparken twee basisscenario's onderzocht, namelijk één met kleine turbines (3 MW) en één met grote turbines (7,5 MW). Met de keuze voor deze twee varianten wordt aangesloten op al uitgevoerde onderzoeken naar de ruimtelijk-fysieke mogelijkheden en ecologische effecten van de beoogde windparken"</i>.</p> <p>In de individuele projecten worden de windparken nader uitgewerkt. De onderzoek kunnen op dat moment en worden gericht op de gekozen parkopstelling.</p> <p>Met testpark wordt bedoeld op het testgebied en onderzoeksgebied samen.</p> <p>De vermelde 60MW dient gelezen te worden als 60MW in het testgebied en 60MW in het gebied ten noorden en zuiden van</p>

Nr.	Inspraakreacties	Commentaar
	<p>overstijgen. Het ecologische onderzoek dient o.i derhalve qua vermelde aantallen, configuratie en totale hoeveelheid MWs niet als maatgevend beschouwd te worden in de NRD</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bijlage 1. tabel 11b: Hier staat onjuist vermeld dat het een "Testpark" betreft. Het gebied is onder te verdelen in een "Testgebied" en een "Onderzoeksgebied" - Zoals genoemd zullen beide gebieden zoals door ons voorzien en ook ambtelijk besproken in omvang meer dan 60 MW kunnen bergen en de genoemde kaderstellende 60 MW is derhalve niet juist. - De genoemde "testsites" omvatten 3 in plaats van 4 plaatsen omdat een aanwezige gasleiding in het gebied een 4^e opstelling onmogelijk maakt. O.a. om reden hiervan bepleiten wij een uitbreiding van 60 ha naar het westen zoals in onze zienswijze van 28 april 2015 aangegeven. - De genoemde bovengrens van 7,5 MW is eveneens onjuist als kaderstelling. De ontwikkeling van nog te certificeren turbines neemt een vlucht en modellen van 8-10 MW worden al gerealiseerd. <p>De genoemde ondergrens van 6 MW is strijdig met het eerder genoemde op bladzijde 22. De beoogde ondergrens voor het "Onderzoeksgebied" bedraagt 3 MW en indiener bepleit daarnaast in haar zienswijze van 28 april 2015 een terugvalscenario waarbij, bij het niet slagen van een test en/of onderzoeksgebied, het gebied ingevuld kan worden met gangbare turbines vanaf 3 MW, hierbij wel uitgaande van een invulling met een vermogen van 60 MW of meer.</p>	<p>de bestaande rijen molens. In totaal gaat het dus om 120MW.</p> <p>Ten aanzien van het verzoek over uitbreiding van het concentratiegebied, verwijzen wij naar onze reactie bij 3.1. Uit de verkenningen is gebleken dat er een mogelijkheid bestaat om vier testsites te realiseren. In de fase van concrete planvorming zal blijken op welk wijze dit te realiseren is. Wij hebben overigens niet voorgeschreven dat er minimaal vier testsites moeten worden aangelegd.</p> <p>Het vermogen van de te testen turbine is een benadering. In de NRD is ervoor gekozen om een 7,5 MW te kiezen. Er zijn geen belemmeringen om straks turbines te testen die een hoger geïnstalleerd vermogen hebben.</p> <p>De aanwijzing van de uitbreiding ten westen van de bestaande rijen turbines in de Emmapolder is specifiek bedoeld geweest voor de realisatie van het testveld. Er is geen aanleiding om van deze bewuste keuze af te wijken. Dit is de enige locatie die geschikt is voor het testen van turbines en onderzoeken van bijvoorbeeld zog-effecten. Wij staan in dit deel van het concentratiegebied geen reguliere windturbines toe. Er is geen aanleiding om van dit standpunt af te wijken</p>
4		
4.1	<p>Milieugebruiksruimte Indiener verzoekt de provincie de cumulatieve effecten en de beschikbare milieuruimte voor de in het plan genoemde 18 projecten te onderzoeken. Indien blijkt dat er onvoldoende milieugebruiksruimte is voor de gewenste ontwikkelingen is indiener geen voorstander van mitigerende of compenserende maatregelen op landbouwgrond.</p>	<p>In de ontwerp-Structuurvisie en het MER is de beschikbare milieugebruiksruimte gedefinieerd. Op het planniveau van de ontwerp-Structuurvisie wordt niet bepaald op welke locaties en in welke omvang compensatiemaatregelen worden genomen in verband met concrete projecten. Over de Ecologische Plus geven wij in de ontwerp-Structuurvisie meer informatie.</p>
4.2	<p>In het nieuwe collegeakkoord van de provincie Groningen (Vol Vertrouwen) staan voor project 7 (Helihaven) geschreven: <i>“Wij zijn van mening dat de vestiging van een Heliport aansluitend moet zijn aan de Eemshaven en gaan daarom ruimtelijk een oplossing zoeken die aansluit bij de wensen van de stakeholders” en voor project 17 (glastuinbouw Eemshaven) “Voor verdere uitbreiding van de glastuinbouw zien wij geen mogelijkheden in onze provincie. Het ruimtelijk beslag voor glastuinbouw zullen wij daarom laten vervallen “.</i> Indiener verzoekt de provincie Groningen deze actualiteit te verwerken in de structuurvisie Eemshaven-Delfzijl.</p>	<p>Wij verwerken deze actualiteit in de ontwerp-Structuurvisie en in het MER. Zie ook onze reactie onder 1.4 en 2.17 (helikopterhaven) en 2.20 (glastuinbouw).</p>
4.3	<p>De provincie heeft ruimte gereserveerd voor de buizenzone. Als aan gronden een nieuwe bestemming wordt toegekend, dient met het oog op de gevestigde rechten en belangen (van de huidige grond-eigenaren) het aannemelijk zijn dat de desbetreffende (nieuwe) bestemming binnen de planperiode van tien jaar wordt verwezenlijkt en dat het bestaande gebruik binnen de planperiode wordt beëindigd. In het Dagblad van het Noorden (d.d. 4 juni 2015) geeft gedeputeerde mevr. F. Graper aan dat de initiatiefnemer Groningen Seaports haast dient te maken met de buizenzone omdat als er geen bedrijven zijn die gebruik willen maken van het ondergrondse leidingennet, GS overweegt de blokkade op bouwactiviteiten van landbouwbedrijven op te heffen. Indiener is content met het feit dat de provincie Groningen ook bij de buizenzonetracé N 33 de criteria van een goede ruimtelijke ordening (realisatie binnen een planperiode van 10 jaar) toepast.</p>	<p>In het proces ten aanzien van de totstandkoming van de provinciale Omgevingsvisie is ervoor gekozen het gereserveerde tracé voor een buizenzone niet op te nemen in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening. In de ontwerp-Structuurvisie sluiten wij voor de buizenzone aan op hetgeen hierover in de Omgevingsvisie wordt opgemerkt.</p>
4.4	<p>In paragraaf 3.2 wordt het beoordelingskader benoemd. Indiener vindt dat gevolgen van ruimtelijke ontwikkelingen op</p>	<p>Wij zijn van oordeel dat met het hanteren van het door ons vastgestelde beoordelingskader op het abstractieniveau van</p>

Nr.	Inspraakreacties	Commentaar
	<p>de landbouw naast de in paragraaf 3.2 genoemde thema's en omgevingsaspecten dienen te worden meegenomen Een landbouweffectrapportage (LER) schetst de autonome ontwikkeling van de landbouw, de ontwikkeling en structuur van de bedrijven in een gebied en spiegelt deze aan de belevingsproblematiek. Hiermee wordt meer dan in een peiling duidelijk wat de effecten op de landbouw zijn. De landbouw pleit daarom voor de opname van een landbouweffectrapportage in de structuurvisie. Bijlage A geeft een aantal aandachtspunten voor een LER.</p>	<p>een MER voor een structuurvisie voldoende inzicht kan worden gegeven in de effecten van de diverse voorgenomen activiteiten op de landbouw. Wij zien daarom geen aanleiding in uw suggestie om naast een MER ook een Landbouweffectrapportage (LER) op te stellen voor de ontwerp-Structuurvisie. Ten aanzien van de door u aangehaalde aardbevingsproblematiek in relatie tot de landbouwbedrijven merken wij nog op dat wij zeer nauwgezet de diverse ontwikkelingen en onderzoeken ten aanzien daarvan volgen.</p>
5		
5.1	<p>Indiener is van mening dat de geplande milieu-effect beoordeling voor de projecten al zeer gedetailleerd is. Op een aantal punten is uitbreiding nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er wordt alleen in een kwalitatieve beoordeling binnen het thema Water voorzien. Hier zou ook een kwantitatieve beoordeling moeten plaats vinden voor de wijziging van het oppervlaktewater en voor de grondwaterkwaliteit. - Naast de thermische lozingen in het water dienen alle mogelijke emissies in de beoordeling betrokken te worden, bijv. voedingsstoffen en bestrijdingsmiddelen (bijv. vanuit glastuinbouw). 	<p>De reikwijdte van het effect van chemisch en thermische verontreiniging is afhankelijk van debiet, temperatuurverschil en stromingskarakteristieken van het water. Bij de ontwikkelingen die mogelijk gemaakt worden door de ontwerp-Structuurvisie gaat het over lozingen die passen binnen de geldende regelgeving, waarbij ook ecologische belangen meewegen (Kaderrichtlijn Water). Deze lozingen zullen over het algemeen beperkt van omvang zijn en door verdunningseffecten snel worden opgenomen. Wij verwachten dat de effecten op beschermde habitats en soorten in de Waddenzee (inclusief Eems Dollard) zeer beperkt zijn. Op het abstractieniveau van het MER kan niet worden aangegeven om welke lozingen het exact gaat. In de Passende Beoordeling zullen op basis van de bestaande data over achtergrondconcentratie van zware metalen, dioxine en zwavel en gemiddelde emissies van Nederlandse industrie thermische effecten zoveel als mogelijk kwantitatief worden beoordeeld.</p>
5.2	<p>Vanuit het perspectief van indiener (Regionale Natuurbescherming), als ook vanuit de natuurbeschermingsorganisaties die actief zijn in de kustwateren van Nedersaksen (uitgezonderd "Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer"), verdient het aanbeveling de basisbeginselen en voorschriften voor het Natura2000 gebied, zoals uiteengezet in het Integraal Managementplan Eems-Dollard, in de Structuurvisie te overwegen.</p>	<p>De Passende Beoordeling wordt mede gebaseerd op een toets aan de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden Hund und Paapsand en Unterems und Aussenems. Daarnaast is in de Passende Beoordeling informatie gebruikt uit eerdere Passende Beoordelingen waarin de informatie uit het Integraal Managementplan Eems-Dollard nadrukkelijk is benut. Wij zijn van oordeel dat op deze wijze voldoende gebruik is gemaakt van de informatie uit het Integraal Managementplan Eems-Dollard.</p>
5.3	<p>De NRD en het Keuzedocument bevatten geen concrete uitspraken over - of ruimtelijke afbakening van - het onderzoeksgebied. Als effecten op Natura 2000 gebied van Nedersaksen niet kunnen worden uitgesloten, dient dit zo spoedig, ook buiten de m.e.r. procedure, met indiener te worden besproken.</p>	<p>Het MER behandelt verschillende milieuthema's. Het studiegebied wordt bepaald door de reikwijdte van de effecten. De reikwijdte van de effecten is per milieuthema verschillend en de omvang van het studiegebied is daarom per milieuthema anders. In de NRD is daarom niet één afbakening van studiegebied opgenomen. Effecten op (Duitse) natuurgebieden, buiten het plangebied, zijn onderzocht en beoordeeld in de Passende Beoordeling.</p>
5.4	<p>Ik verzoek u indiener, te betrekken bij het verdere verloop van de m.e.r. procedure.</p>	<p>De instanties die zienswijzen hebben ingediend, worden conform de voorgeschreven wettelijke procedure geïnformeerd over de diverse vervolgstappen in de procedure.</p>
6		
6.1	<p>In de NRD wordt op p. 10 en 12 genoemd dat Energie en Chemie een belangrijke rol spelen in het gebied en dat met een groei in deze sectoren en de daarvoor benodigde infrastructuur, de druk op natuur en landschap wordt vergroot. In het licht daarvan is het zinvol de effecten van schadelijke stoffen (bijv. chemicaliën en zware metalen) ook te betrekken in het beoordelingskader.</p>	<p>Zie beantwoording onder 5.1. In de Passende Beoordeling zal aandacht besteed worden aan de emissie van zware metalen en dioxine.</p>
6.2	<p>Wij vragen om een gedetailleerde onderbouwing van de economische noodzaak voor verdieping van de vaargeul Noordzee-Eemshaven tot 16 meter. Waarom wil de Eemshaven aanspraak maken op dezelfde infrastructuur als de haven van Hamburg? Voor de haven van Hamburg is de economische noodzaak aangetoond, zie http://www.wwf.de/themen-</p>	<p>De vaargeul naar de Eemshaven is geen onderdeel van de voorliggende ontwerp-Structuurvisie.</p>

Nr.	Inspraakreacties	Commentaar
	<p>projekte/projektregionen/elbmuendung/lebendige-tideelbe. Op 18 april 2013 zijn onderzoeksresultaten gepresenteerd in het Maritimen Kompetenzzentrum in Leer waaruit blijkt dat de maritieme sector te lijden heeft van de economische crisis. De uitlating van RWS op 17 januari 2013 in Borkum dat een toename van het scheepvaartverkeer wordt verwacht, is onvoldoende om een ingrijpende ingreep in de Eems te rechtvaardigen gezien de slechte ecologische toestand van de Eems in combinatie met het gebrek aan economische noodzaak en de verdenking dat de verdieping alleen nodig is voor de geplande RWE Kolencentrale. Indiener vraagt daarom om een gedetailleerde onderbouwing van de economische noodzaak tot verdieping van de vaargeul.</p>	
6.3	<p>Wij stellen een tegenstrijdigheid vast in de NRD. Er wordt gestreefd naar een duurzame grensoverschrijdende havenregio en naar een energietransitie (zie p.13 NRD). Bij duurzame ontwikkeling gaat het er om economische, sociale en ecologische belangen bijeen te brengen. Het Waddenzeegebied is wereldwijd van grote ecologische betekenis en het is tevens een belangrijke bestemming voor toeristen. In dit gebied moet emissie arme energieproductie gerealiseerd worden. De bouw van een kolencentrale staat haaks op de ambities van de ontwikkeling van een duurzame havenregio en de energietransitie.</p>	<p>De kolencentrale is gerealiseerd, volledig operationeel en alle voor de centrale benodigde vergunningen zijn onherroepelijk. De aanwezigheid van de kolencentrale is als een gegeven beschouwd. Dit laat onverlet dat wij inzetten op een energietransitie, waarbij op de langere termijn de inzet is het gebruik van fossiele brandstoffen sterk te verminderen.</p>
6.4	<p>Wij constateren een tegenstrijdigheid in de ambities voor een duurzame havenregio en een energietransitie enerzijds en het Grijze Groei scenario anderzijds. indiener zal, net als in het geval van de Kolencentrale, alle rechtsmiddelen inzetten om een niet-duurzame ontwikkeling te verhinderen. Dit zal in het bijzonder alle planningsvarianten betreffen die uitgaan van Grijze Groei.</p>	<p>De varianten grijze groei en groene groei zijn twee mogelijke ontwikkelingsscenario's. Indien uit het MER knelpunten naar voren komen, worden hiervoor mitigerende en compenserende maatregelen onderzocht. Indien nodig of gewenst worden deze in het bestemmingsplan verwerkt. Bij het opstellen van het bestemmingsplan wordt daarnaast rekening gehouden met het vigerende regionale, provinciale en (inter)nationale beleid en de relevante belangen, waaronder het natuurlijke en toeristische belang van de Waddenzee. Wij merken op dat de variant groene groei niet bij voorbaat natuur- of milieuvriendelijker is dan de variant grijze groei.</p>
6.5	<p>De vijfpuntschaal kwalitatieve effectbeoordeling (zie p. 23) is niet terug te vinden in de tabellen op p. 26 tot 49. Op deze manier kan de lezer de plannen niet beoordelen.</p>	<p>De tabellen op de pagina's 26 tot 49 geven inzicht in de vraag om welke plannen het concreet gaat in het MER. De milieueffecten van deze plannen zijn beoordeeld op de genoemde vijf-puntenschaal aan de hand van de beoordelingscriteria zoals die per aspect zijn genoemd in het beoordelingskader van paragraaf 3.2.</p>
6.6	<p>Lucht Hier ontbreekt in de kolom "werkwijze" onderzoek naar de uitstoot van schadelijke stoffen zoals chemicaliën en zware metalen.</p>	<p>In de Passende Beoordeling is in kwalitatieve zin aandacht besteed aan thermische en chemische verontreiniging op omliggende Natura 2000-gebieden.</p>
6.7	<p>Licht In de werkwijze dient ook rekening gehouden te worden met alle beschikbare wetenschappelijke kennis op het gebied van lichtvervuiling.</p>	<p>In de Passende Beoordeling is aandacht besteed aan de effecten van verstoring door licht op Natura 2000-waarden.</p>
6.8	<p>Natuur De kolom "te beschrijven effecten" graag ook aanvullen met:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aantasting van de Waddenzee als nationaal park - Aantasting van de Waddenzee als biosfeerreservaat - Aantasting van de Waddenzee als wereldnatuurerfgoed - Aantasting van de Waddenzee als Ramsar beschermingsgebied - Aantasting van de Waddenzee als "Particularly Sensitive Sea Area" - Aantasting van de Noordzee als "Emission Control Area" <p>De kolom "Werkwijze" aanvullen met:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Schadelijke stoffen (bijv. chemicaliën en zware metalen) - Lichtvervuiling - Verandering van chemische, thermische en ecologische waterkwaliteit - Verandering van chemische, thermische en ecologische 	<p>Te beschrijven effecten In de Passende Beoordeling zijn conform de verplichting op basis van de natuurbeschermingswet 1998 effecten op Natura 2000-gebieden onderzocht (zowel Nederlands als Duits). Daarnaast wordt in de MER getoetst aan de status van de Waddenzee (het Nederlands deel) als PKB-gebied.</p> <p>Werkwijze Wij zien geen aanleiding om de kolom aan te vullen met de door u genoemde opsomming. Met toetsing aan Natura 2000 en de PKB-status van de Waddenzee zijn wij van oordeel dat de ecologische, landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van het waddengebied voldoende worden meegewogen.</p> <p>Werkwijze en aantasting beschermde soorten In de Passende beoordeling is onderzoek gedaan naar zware</p>

Nr.	Inspraakreacties	Commentaar
	<p>sedimentkwaliteit</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bagger- en stortingsactiviteiten <p>In de rij "aantasting beschermde soorten" de werkwijze aanvullen met:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stikstofdepositie - Schadelijke stoffen (bijv. chemicaliën en zware metalen) - Lichtvervuiling - Verandering van chemische, thermische en ecologische waterkwaliteit - Verandering van chemische, thermische en ecologische sedimentkwaliteit - Bagger- en stortingsactiviteiten 	<p>metalen, lichtvervuiling en waterkwaliteit. Bagger- en stortingsactiviteiten zijn niet beoordeeld omdat vanwege de betrokken plannen in de ontwerp-Structuurvisie geen intensivering van baggeractiviteiten en baggerstort plaatsvindt,</p>
6.9	<p>Ruimtelijke kwaliteit</p> <p>In de kolom "te beschrijven effecten" de aantasting van het landschap aan te vullen met aantasting van het landschapsbeeld.</p> <p>In de rij "aantasting landschap" de meeteenheid aanvullen met "Recreatieve waarde".</p> <p>In de rij "Aantasting kernkarakteristieken" de meeteenheid aanvullen met "Onbebouwde horizon".</p>	<p>De effecten en voorstellen voor meeteenheden zitten besloten in de meeteenheden die in het MER zijn toegepast. In het MER wordt dit nader uitgewerkt.</p>
6.10	<p>Water</p> <p>In de rij "Wijziging oppervlaktewaterkwaliteit" de kolom "Type activiteit" aanvullen met kabelverleggingen en vaarwegenonderhoud (spoelen, baggeren, storten).</p>	<p>Onderhoud van vaargeulen en aanleg van kabels maken geen onderdeel uit van deze ontwerp-Structuurvisie. Wij zien dan ook geen aanleiding de kolom met deze activiteiten aan te vullen.</p>
6.11	<p>Woon en werkgebieden</p> <p>De themanaam graag aanvullen met toeristische gebieden.</p> <p>De kolom "te beschrijven effecten" aanvullen met "verandering in de woonkwaliteit".</p> <p>In de rij "wijzigingen recreatiemogelijkheden" de kolom "Type activiteit" graag aanvullen met bedrijven, glastuinbouw, wind, helihaven, kabelverleggingen en vaarwegenonderhoud.</p>	<p>De naamgeving wordt gewijzigd in woon-, werk- en recreatiegebieden.</p>
6.12	<p>Klimaat</p> <p>Naast CO2 uitstoot dienen ook alle andere broeikasgassen te worden meegenomen in de beoordeling.</p>	<p>Dit is in deze context niet gebeurd.</p>
6.13	<p>Gezondheid</p> <p>Het sediment in het Eems estuarium is onacceptabel vervuild met kwik(zilver) (OSPAR Commission: Wadden Sea Quality Satus Report, 2010).</p> <p>De kolom "te beschrijven effecten" graag aanvullen met "Water, sediment en Biota".</p> <p>In de kolom "type activiteit" graag aanvullen met kabelverleggingen en vaarwegenonderhoud.</p>	<p>In de Passende Beoordeling is aandacht besteed aan de emissie van zware metalen, waaronder kwik.</p> <p>Onderhoud van vaargeulen en aanleg van kabels maken geen onderdeel uit van deze ontwerp-Structuurvisie. Wij zien dan ook geen aanleiding de kolom met deze activiteiten aan te vullen.</p>
6.14	<p>In de beschrijving van de tabellen op p. 25-49 wordt verwezen naar "Milieu categorieën". Deze categorieën worden nergens in de NRD gedefinieerd.</p>	<p>Als basis voor het toekennen van de milieucategorieën zijn de SBI-codes gebruikt zoals die zijn weergegeven in 'Bedrijven en milieuzonering', een uitgave van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). SBI-codes worden over het algemeen gebruikt voor het concreet invullen van milieuzonering. Elk type bedrijf heeft een SBI-code waaraan een milieucategorie is gekoppeld.</p>
6.15	<p>Helikopterhaven</p> <p>Met betrekking tot de helihaven heeft indiener in het verleden op basis van "Antragschrift Hubschrauderlandeplatz Eemshaven" van Groningen Seaports d.d. 10 april 2014 een advies gegeven.</p>	<p>In de procedure rond het Luchthavenbesluit voor een helikopterhaven is verschillende keren met de stad Borkum gecommuniceerd. Wij laten dat hier derhalve verder buiten beschouwing.</p>